

ΑΦΗΓΗΣΗ

Με τον όρο αφήγηση αναφερόμαστε στη διαδικασία του να λέει κανείς μια ιστορία, αλλά και στο προϊόν της διαδικασίας αυτής, το αφήγημα ή αφηγηματικό κείμενο.

Κάθε ιστορία ή αφήγημα περιλαμβάνει μια χρονική ακολουθία (πραγματικών ή φανταστικών) γεγονότων ή συμβάντων, που αναπαρίστανται γλωσσικά από έναν αφηγητή. Επομένως, οι δύο βασικές ιδιότητες κάθε αφήγησης είναι η χρονική διαδοχή γεγονότων και η ύπαρξη αφηγητή.

Η χρονική διαδοχή γεγονότων μάς επιτρέπει να διακρίνουμε τα αφηγηματικά κείμενα από άλλα είδη κειμένων. Για παράδειγμα, τα εκθετικά κείμενα δεν βασίζονται στη χρονική διαδοχή, αλλά περιγράφουν ένα αντικείμενο ή αναπτύσσουν επιχειρηματολογία με τρόπο που ισχύει γενικά, χωρίς να αναφέρεται αναγκαστικά σε συμβάντα του παρελθόντος. Επιπλέον, τα αφηγηματικά κείμενα διαφέρουν από άλλους τύπους κειμένων στο ότι δεν δίνουν εντολές στον αποδέκτη τους για το τί να κάνει (όπως τα παραινετικά κείμενα) ή πώς να κάνει κάτι (όπως τα διαδικαστικά κείμενα).

Βασικά στοιχεία και δομή της αφήγησης

Εκτός από την αφηγηματική φωνή και την εστίαση, κάθε αφήγηση περιλαμβάνει απαραίτητα χαρακτηρισ, δηλαδή τους ήρωες και τις ηρωίδες της ιστορίας, που δρουν και έχουν συστηματικές σχέσεις ο ένας με τον άλλο. Οι σχέσεις μεταξύ των χαρακτήρων παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη κάθε ιστορίας.

Επιπλέον, κάθε αφήγηση είναι οργανωμένη με συστηματικό τρόπο. Περιλαμβάνει υποχρεωτικά τον προσανατολισμό, στον οποίο παρουσιάζονται οι δράστες, καθώς και ο χώρος και ο χρόνος της δράσης, ένα εναρκτήριο γεγονός που μεταβάλλει την αρχική κατάσταση πραγμάτων (πράξη επιπλοκής) και την επίλυση, στην οποία παρουσιάζεται η τελική κατάσταση των πραγμάτων. Με δυο λόγια, σε κάθε ιστορία η αρχική ισορροπία των πραγμάτων διαταράσσεται από ένα σημαντικό γεγονός, για να αποκατασταθεί, ύστερα από μια σειρά από συμβάντα, σε μια καινούργια ισορροπία στο τέλος.

Τα γεγονότα που διαδέχονται το ένα το άλλο αποτελούν την αφηγηματική γραμμή ή πλοκή της αφήγησης, στην οποία προστίθεται η αξιολόγηση των γεγονότων από τον αφηγητή, που αποκαλύπτει τον αφηγηματικό στόχο της ιστορίας («για ποιο λόγο αφηγήθηκε αυτά τα γεγονότα»). Τα γεγονότα της αφηγηματικής γραμμής εκφράζονται γλωσσικά συνήθως σε αόριστο χρόνο, ενώ γεγονότα ή καταστάσεις που ανήκουν στο παρασκήνιο της ιστορίας πραγματώνονται με ρήματα στον παρατατικό. Το εναρκτήριο γεγονός ή και ολόκληρη η πλοκή μπορεί να επισημαίνονται επίσης με τον λεγόμενο αφηγηματικό ή ιστορικό ενεστώτα.

Η βασική δομή της αφήγησης φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Προσανατολισμός	ΠΟΙΟΣ ΠΟΤΕ ΠΟΥ	Αξιολόγηση
Αφηγηματική γραμμή	ΠΡΑΞΗ ΕΠΙΠΛΟΚΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ (τι έγινε μετά)	
Επίλυση	(τι έγινε τελικά)	

Οι αφηγηματικοί τρόποι

Μέρος των αφηγηματικών τεχνικών ενός κειμένου είναι και οι αφηγηματικοί τρόποι που απαντούν στο ερώτημα «πώς αφηγείται» κάποιος. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ο όρος αφηγηματικές τεχνικές είναι ευρύτερος και σ' αυτόν υπάγονται και οι τρόποι με τους οποίους αφηγείται κάποιος και οι οποίοι είναι οι εξής:

- **Έκθεση ή αφήγηση:** είναι η παρουσίαση γεγονότων και πράξεων, την οποία ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης διέκριναν σε «διήγηση» και «μίμηση». Στη διήγηση ο αφηγητής αφηγείται μια ιστορία με τη δική του φωνή, ενώ στη μίμηση δανείζεται τη φωνή άλλων προσώπων.
- **Διάλογος:** είναι τα διαλογικά μέρη σε ευθύ λόγο και σε πρώτο πρόσωπο.
- **Περιγραφή:** η αναπαράσταση προσώπων, τόπων, αντικειμένων, η αφήγηση καταστάσεων.
- **Σχόλιο:** η παρεμβολή σχολίων, σκέψεων, γνωμών από τον αφηγητή, έξω από τη ροή της αφήγησης, που στοιχειοθετεί, όπως και η περιγραφή, μια επιβράδυνσή της.
- **Ελεύθερος πλάγιος λόγος:** η πιστή απόδοση σκέψεων, διαθέσεων ή συναισθημάτων σε γ' πρόσωπο και σε παρωχημένο χρόνο. Το τμήμα αυτό φαίνεται να ανήκει στην καθαρή αφήγηση, στην ουσία όμως εύκολα μετατρέπεται σε ευθύ λόγο.
- **Εσωτερικός μονόλογος:** η απόδοση των σκέψεων ή συναισθημάτων σε α' πρόσωπο και σε χρόνο ενεστώτα.

Το είδος του αφηγητή

- Διάκριση με βάση τη συμμετοχή στην ιστορία

α) ομοδιηγητικός

Όταν είναι ομοδιηγητικός παίρνει μέρος στα γεγονότα είτε ως πρωταγωνιστής είτε ως αυτόπτης μάρτυρας. Όταν μάλιστα είναι ο βασικός ήρωας, που πρωταγωνιστεί, χαρακτηρίζεται ως αυτοδιηγητικός

β) ετεροδιηγητικός

Όταν είναι ετεροδιηγητικός, δε συμμετέχει καθόλου στα δρώμενα.

Παραδείγματα:

1) Τραβήχτηκα ως την είσοδο τ' αμπριού κ' είδα το φεγγάρι τ' αυγουσιάτικο να τρέχει μέσα στο χαράκωμα σαν σε φωτοκανάλι. Συλλογιέμαι το θρύλο της νησιώτισσας κοπέλας που κεντούσε προικιά στ' αυγουσιάτικο φεγγάρι, περιμένοντας πάν' από το δώμα τον καλό της, να δει το πανί του στο πέλαγο. «Η ζωή εν τάφω» - Ομοδιηγητικός - αυτοδιηγητικός αφηγητής.

2) Το θυγάτριον, το οποίον μόλις είχαν ησυχάσει προ μικρού, άρχισε να βήχη εκ νέου οδυνηρώς. Είχεν έλθει ασθενικόν εις τον κόσμον, και προσέτι, φαίνεται ότι είχε κρυώσει την τρίτην ημέραν, εις τα «κολυμπίδια», όταν το είχαν λούσει εντός της σκάφης, και κακός βήχας το είχε κολλήσει. « Η φόνισσα» - Ετεροδιηγητικός αφηγητής.

- Διάκριση με βάση το αφηγηματικό επίπεδο

α) εξωδιηγητικός (αφηγητής α' βαθμού)

Ο βασικός αφηγητής που διηγείται την ιστορία. Είναι ο αφηγητής που αφηγείται τα γεγονότα που συγκροτούν την πλοκή του κειμένου.

β) ενδοδιηγητικός

Είναι ο αφηγητής που βρίσκεται μέσα στην ιστορία και διηγείται γεγονότα που συνιστούν μετα-αφήγηση. π.χ. ο Οδυσσεάς όταν αφηγείται τη δεκάχρονη περιπέτειά του στους Φαίακες.

γ) μεταδιηγητικός

Είναι ο αφηγητής που βρίσκεται μέσα στη δευτερεύουσα ιστορία (στη μετα-αφήγηση) και αφηγείται μια άλλη ιστορία.

- Οι δύο βασικοί τύποι αφηγητή

α) Πρωταγωνιστής

Ο πρωταγωνιστής αφηγητής αφηγείται την ιστορία του σε α' πρόσωπο. Όταν ταυτίζεται με τον συγγραφέα είναι Πρωταγωνιστής – αυτοδιηγητικός. Όταν είναι δευτερεύον πρόσωπο, δεν είναι ο βασικός ήρωας και δεν ταυτίζεται με τον συγγραφέα είναι απλά Πρωταγωνιστής – δραματοποιημένος,

β) Παντογνώστης

Ο παντογνώστης αφηγητής αφηγείται την ιστορία σε γ' πρόσωπο. Δεν αφηγείται μόνο από τη σκοπιά ενός ήρωα, όπως κάνει ο Πρωταγωνιστής αφηγητής, αλλά γνωρίζει τα πάντα για όλα τα πρόσωπα και τις καταστάσεις. Επίσης, δεν αποτελεί έναν από τους ήρωες της αφήγησης.

- Η οπτική γωνία

Η οπτική γωνία στον Πρωταγωνιστή αφηγητή είναι περιορισμένη, γιατί ο αφηγητής περιγράφει τα γεγονότα μονοδιάστατα από την πλευρά ενός ήρωα.

Η οπτική γωνία στον Παντογνώστη αφηγητή είναι διευρυμένη γιατί ο αφηγητής περιγράφει τα γεγονότα χωρίς να τα βλέπει μέσα από τα μάτια ενός μόνο ήρωα και μπορεί να κινείται σε όλους τους χώρους της αφήγησης και γνωρίζει και σχολιάζει τα πάντα.

- Εστίαση

Η εστίαση αναφέρεται στη σχέση, που έχει ο αφηγητής με τους ήρωες της αφήγησης.

Στον Πρωταγωνιστή αφηγητή, η εστίαση είναι

α) εσωτερική

Εσωτερική εστίαση υπάρχει, όταν ο αφηγητής ξέρει όσα και τα πρόσωπα της ιστορίας –αφήγησης. η αφήγηση παρακολουθεί ένα από τα πρόσωπα ή ο αφηγητής ξέρει τόσα, όσα και το πρόσωπο από τη σκοπιά του οποίου αφηγείται.

β) εξωτερική

Εξωτερική εστίαση υπάρχει, όταν ο αφηγητής ξέρει λιγότερα από τα πρόσωπα της ιστορίας –αφήγησης. Στην περίπτωση αυτή ο ήρωας δρα, χωρίς ο αναγνώστης να μπορεί να μάθει τις σκέψεις του (π.χ. αστυνομικά μυθιστορήματα).

Στον Παντογνώστη αφηγητή, η εστίαση είναι

γ) μηδενική.

Μηδενική εστίαση υπάρχει, όταν ο αφηγητής ξέρει περισσότερα από τα πρόσωπα της ιστορίας και αυτό συμβαίνει, διότι δεν εστιάζει πουθενά και έχει τη γενικότερη εποπτεία και θέαση των γεγονότων.